

TÉRKÉPTÁRAK ROMÁNIÁBAN

Bartos-Elekes Zsombor

BBTE – Magyar Földrajzi Intézet, Kolozsvár

III.1. Áttekintés

- **Országos gyűjtemények**
  - Román Akadémiai Könyvtár Térképtára, Bukarest
  - Nemzeti Könyvtár Térképtára, Bukarest
  - Nemzeti Könyvtár, Batthyáneum, Gyulafehérvár
- **Egyetemi gyűjtemények**
  - Kolozsvári Egyetemi Könyvtár Térképtára, Kolozsvár
  - Cholnoky Térképtár, Kolozsvár
- **Megyei gyűjtemények**
  - Teleki Téka, Marosvásárhely
- **Múzeumok**
  - Brukenthal Könyvtár, Nagyszeben
  - Régi Térképek és Könyvek Múzeuma, Bukarest

Akadémiai Térképtár, Bukarest

- <http://www.biblacad.ro/harti.html>
- 16600 térkép, 3800 birtokvázlat, 600 atlasz, 300 egyéb (falitérkép, földgömb)
- hagyományos katalógus (szerző, téma)
- Ortelius-atlasz 1595, Mercator, Homann
- leggazdagabb Havasalföld, Moldva térképeiben
- 1867-es alapítás

Nemzeti Könyvtár Térképtára, Bukarest

- <http://www.bibnat.ro/Cartografie-s68-ro.htm>
- 1838 (Sf. Sava) 1901, 1955–
- 4300 térkép, 1000 atlasz
- nincs katalógus, csak leltárkönyv
- Tabula Peutingeriana másolata (Antwerpen, 16. sz.)
- Castaldo: Romaniae quae olim Thracia dicta est vicinorumquae regionum Bulgariae, Walachiae, Syrviae (1584)
- Ortelius: Typus Orbis Terrarum (1587)
- Mercator: Walachia, Servia, Bulgaria et Romagna (1607)
- Philippus Cliverius: Daciarum Moesiarumque Vetus Descriptio
- Danckerts: Nova Transylvaniae Principatus Tabula Novissima Descriptio
- Janssonius: Nova et Accurata Transylvaniae Descriptio (1766)
- De l'Isle: Nova et Accurata Regni Hungariae Tabula

Nemzeti Könyvtár, Batthyáneum, Gyulafehérvár

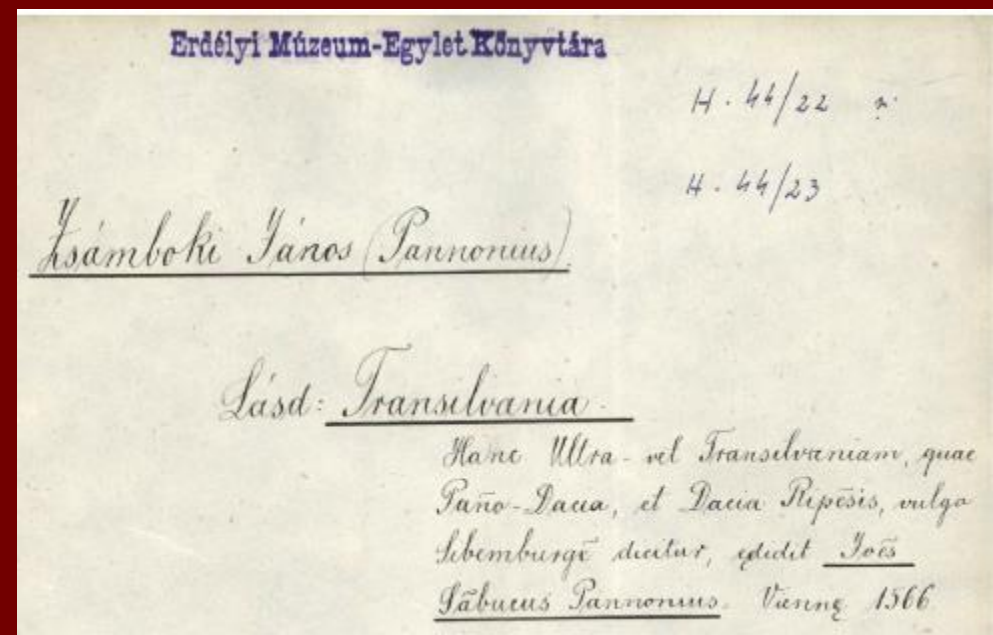
- <http://www.bibnat.ro/Filiala-Batthyaneum-s75-ro.htm>
- 1798 Batthányi Ignác, erdélyi római katolikus püspök
- 1912-től közgyűjtemény
- 1950-ben államosították
- 1998 elvben visszaadták Erdélyi Római Katolikus Ersekség, gyakorlatban azóta sem még
- Pl. 570 ősnymtatvány egyike:
  - Ptolemaiosz: *Cosmographia* (Leonard Holl, Ulm, 1482)

Kolozsvári Egyetemi Könyvtár Térképtára, Kolozsvár

- 1859 Erdélyi Múzeum-Egyesület
- 1872 Kolozsvári Tudományegyetem
- 6500 térkép
- Honterus-térkép
- hagyományos katalógus szkennelve weben:

<http://www.bcucloj.ro/re/catalogold/csh/>

Cholnoky Jenő Térképtár, Kolozsvár (BBTE-FöK, Cholnoky Jenő Földrajzi Társaság)

- <http://hagyatek.cholnoky.ro/terkeptar/>
- 1895: FJTE – Földrajzi Intézet
- 2001: raktárhelyiség kiüresítése, ChJFT kezeli
- 6350 térkép, 150 atlasz (1600-as évektől)
- 670 digitalizált térképlap a honlapon

CHOLNOKY JENŐ
KOLOZSVÁRI HAGYATÉKA

Egyéb egyetemi térképtárak

- Jászvásári Egyetemi Könyvtár – Különgyűjtemények
  - 1835-ös alapítás
  - 800 térkép? 19–20. sz.?
  - www.bcu-iasi.ro
- Bukaresti Egyetemi Könyvtár – Különgyűjtemények
  - 1895-ös alapítás
  - 800 térkép? 19–20. sz.?
  - www.bcub.ro

Maros Megyei Könyvtár Teleki Téka (Marosvásárhely)

- 1802-es alapítás, Teleki Sámuel
- www.telekiteka.ro
- 50 atlasz, 130 térkép, 150 könyvmelléklet
- Honterus: Rudimenta Cosmographica
- Zsámboky, Janssonius, Morando Visconti

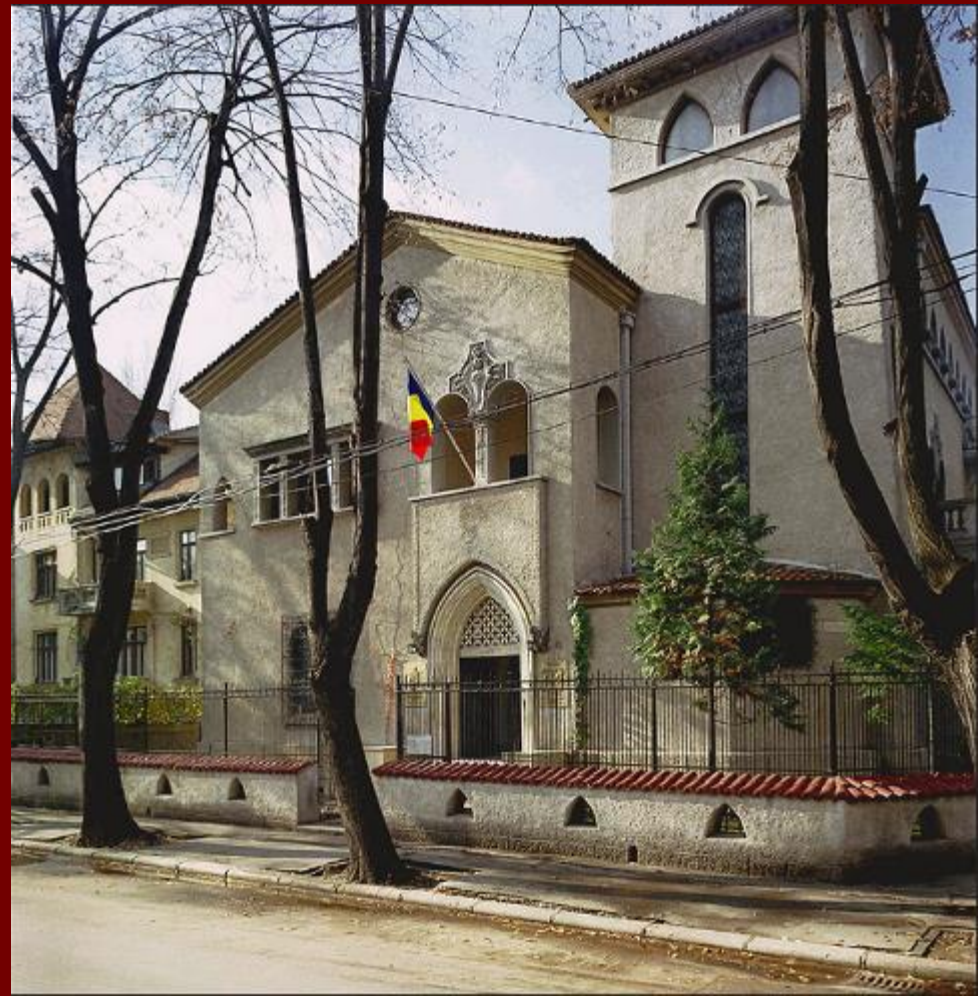
Brukenthal Múzeum Könyvtára (Nagyszeben)

- Brukenthal Sámuel
  - Erdély kormányzója
1774–1787
  - gyűjteménye 1817-
től nyilvános
- <http://www.brukenthalmuseum.ro/>
- 7200 darab (?)
- állandó
térképkiállítás

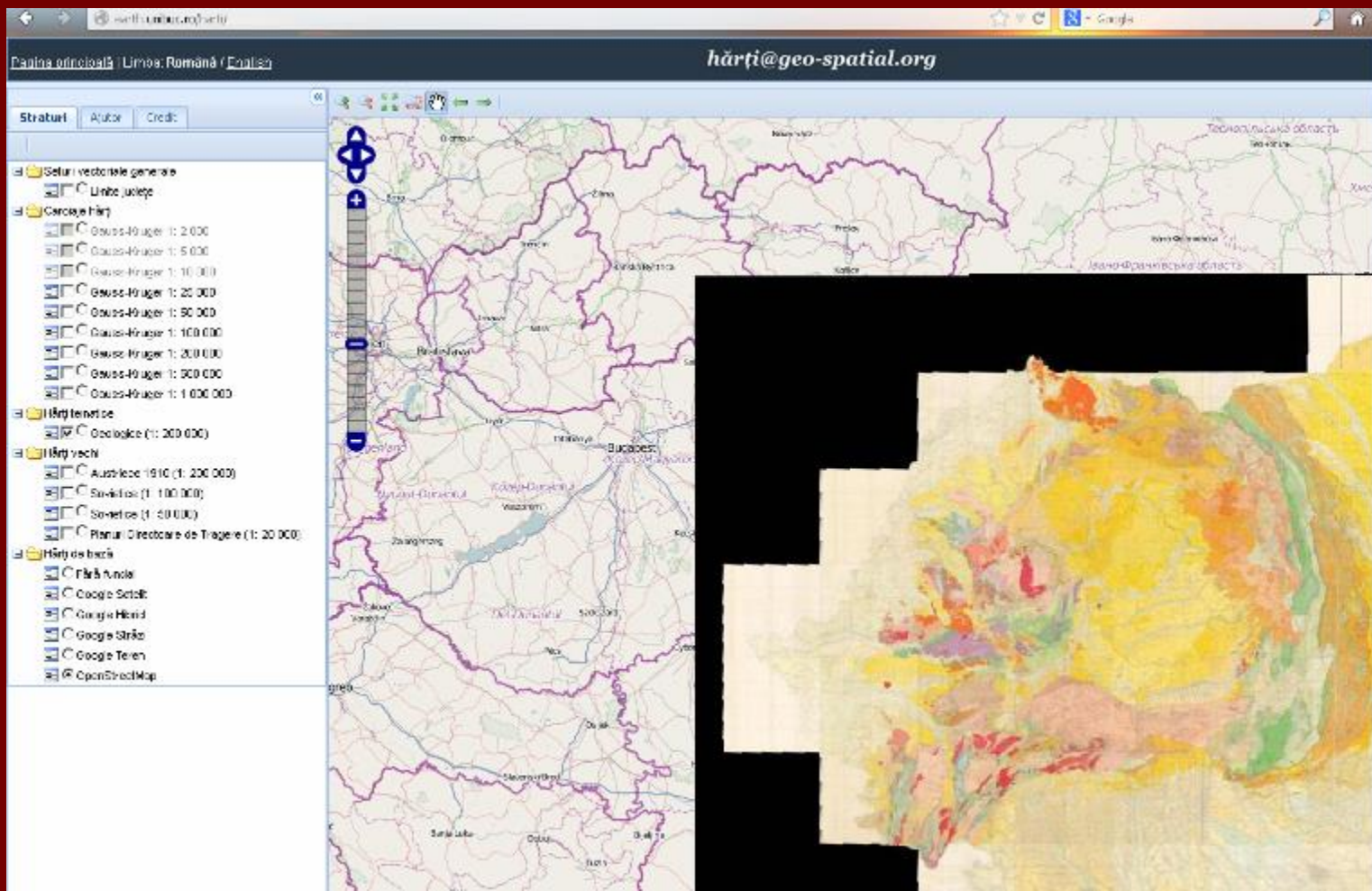
Régi Térképek és Könyvek Múzeuma (Bukarest)

- A. és D. Năstase
2003
- <http://www.muzeulhartilor.ro/>
- 800 térkép
kiállítása

Digitális térképtár

- Geo-spatial (<http://earth.unibuc.ro>)

III.2. Cholnoky Térképtár

- Története
- Felépítése
- Honlapja

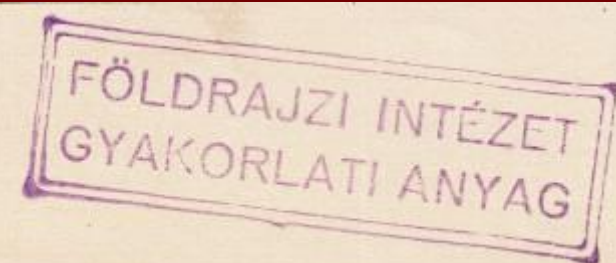
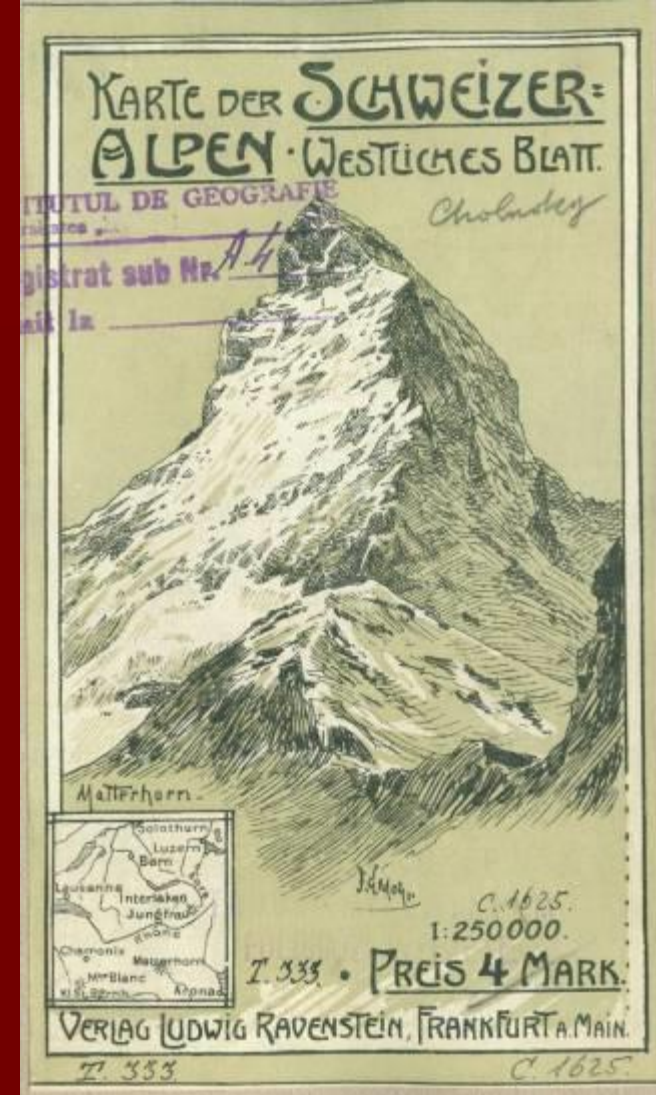
FJTE Földrajzi Intézete 1895–1919

- **1895:** Földrajzi Intézet, Terner Adolf
- kevés térkép, használatlan
- egész Monarchia, 1: 75 000
  - ma Kolozsváron csak a romániai részről 150 szelvény, 850 példányban)
  - Bukaresti Tudományegyetemen többi területről sok szelvény

Cholnoky Jenő

- 1905-től kiépíti az intézeti térképtárat
- katalógus nem maradt hátra, „hatalmas”, mai térképeink 95%-a (kb. 6000 térkép) már ekkor megvolt, több kellett legyen
- vásárlások, adományok, Cholnoky utazásairól hazahozott térképek
- 1919: a tanárokat kiutasították az épületből, majd az országból, semmi felszerelést nem vittek ki az épületből

Ferdinánd TE 1920–1940

FJTE 1940–1944

- **Ferdinánd Egyetem** átvette, bővítette (ma 100 térkép két világháború közötti)
- **FJTE**: ismét bővítette (ma 200 térkép 1940-es kiadású topográfiai térképekből)

Bolyai TE, Babeş TE (1959-ig)

- **topográfiai térképek:** titkos dokumentumok irodája, használatban voltak, szigorú ellenőrzés mellett
- **általános térképek, atlaszok:** utolsó bővülés 1947, 1948-beli hallgatók már nem tudtak a gyűjtemény e részéről, ekkor sülyeszthették el (jobb időkre várva?)
- valakik áthozták a jelenlegi helyére
- BBTE pecsét nincs

2001: Cholnoky Térképtár

- Raktárhelyiség kiürítése: 4000 térkép mappákban, 150 atlasz szekrényben, idős kollégák sem sejtették létezésüket; 2000 topográfiai szelvény titkos dokumentumok irodájából csatlakozott a gyűjteményhez.

Katalogizálás, digitalizálás

- 2006–2008: katalogizálás
- 2008–: szakkollégium, digitalizálás, kutatások

Jelentősége: összehasonlítás, unikumok

- **Románia:**
- Akadémiai Könyvtár Térképtára (Bukarest): 21 000 térkép
- Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár Térképtára: 6500 térkép
- Nemzeti Könyvtár Térképtára (Bukarest): 4000 térkép
- **Magyarország:**
- Hadtörténeti Intézet és Múzeum Térképtára (Budapest): 400 000 térkép
- Országos Széchényi Könyvtár Térképtára (Budapest): 200 000 térkép

*Nivonaat Dél-Afrika földképéből
keresztve 1858-ban
Magyar László.*

Magyar László kéziratos térképének
Hunfalvy János féle kéziratos másolata
1858

Gyűjtemények

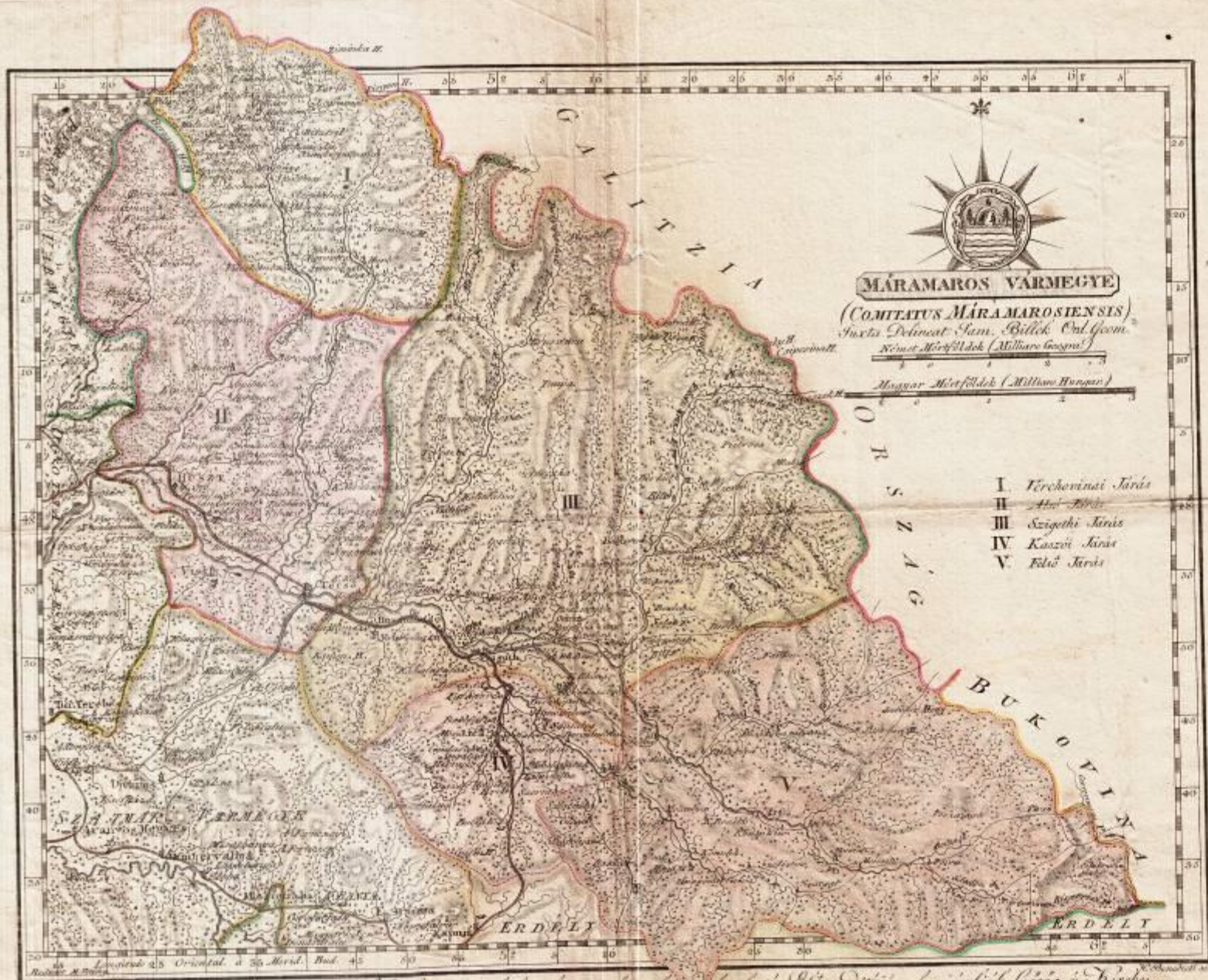
- **Törzsgyűjtemény (4320):** raktár mappáiból, általános és tematikus térképek, sőt topográfiai szelvények is.
- **Atlaszok, albumok, könyvek (170):** raktár szekrényéből
- **Topográfiai szelvények (2020):** titkos dokumentumok irodájából, többnyire III. felmérés szelvényei
- **Összesen kb. 6510 tétel.**

Törzsgyűjtemény: 1850 előtti

- 840 tétel
- Legrégebbi: 1635 (Blaeu, Visscher)
- Világatlaszok lapjai: Homann, Schraembl
- Magyarország: Mikoviny, Lipszky, Görög–Kerekes

MÁRAMAROS VÁRMEGYE

(COMITATUS MÁRAMAROSIENSIS)

Suxta Delincaat Sam. Billick Ont. Geom.

Német Méréstől kész (Milliarum Hungarorum)

- I. Kerevárii Járás
- II. Abaújvárii Járás
- III. Szigethi Járás
- IV. Kaszói Járás
- V. Éltői Járás

Méltóságos Graf Festetics György Cs. Nagyságának hazafiai ügykezeltek. Mathatis' Elmédszövegének ajánlják György és Ferencs.

FÉRENCZ JÓZSEF
TUDOMÁNY ÉS IRODALOM
FÖLDRAZSI INTÉZETE

A. n. C. 2336.

P. 506.

Törzsgyűjtemény: 1850–1920 (1)

- 2510 tétel
- Magyarország, általános térképek: ország-, megye-, város-, turista-, történelmi térképek

Nagyvárad-város új és régi utcáinak névjegyzéke.

Table with 6 columns: 1. 12 méter, 2. 10 méter, 3. 11 méter, 4. 10 méter, 5. 12 méter, 6. 10 méter. Contains street names and their lengths in meters.

A város helységeit képezték az 1881. évi év végi kataszteri felmérés adatai és a leghíresebb helyek a város és környékének nevezetesei.

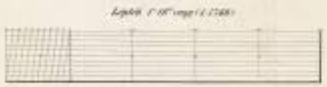
Nagyvárad város közigazgatási és közművek iránti igazgatója
T. N. VIDOR MANÓ, Nagyvárad.

1882

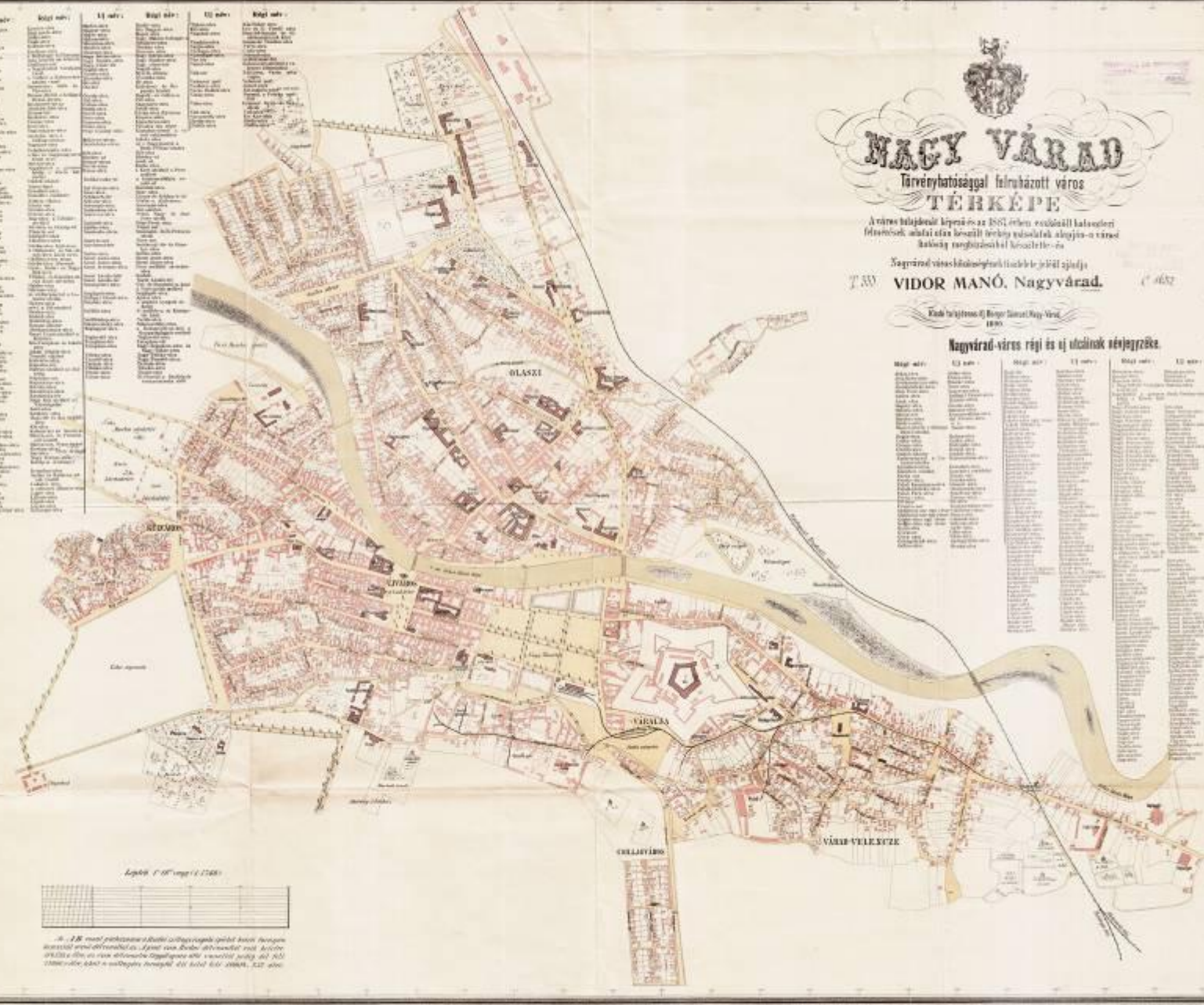
Kiadta a kiadó: J. Nagy Géza, Nagyvárad, 1882.

Nagyvárad-város régi és új utcáinak névjegyzéke.

Table with 6 columns: 1. 12 méter, 2. 12 méter, 3. 10 méter, 4. 11 méter, 5. 10 méter, 6. 12 méter. Contains street names and their lengths in meters.

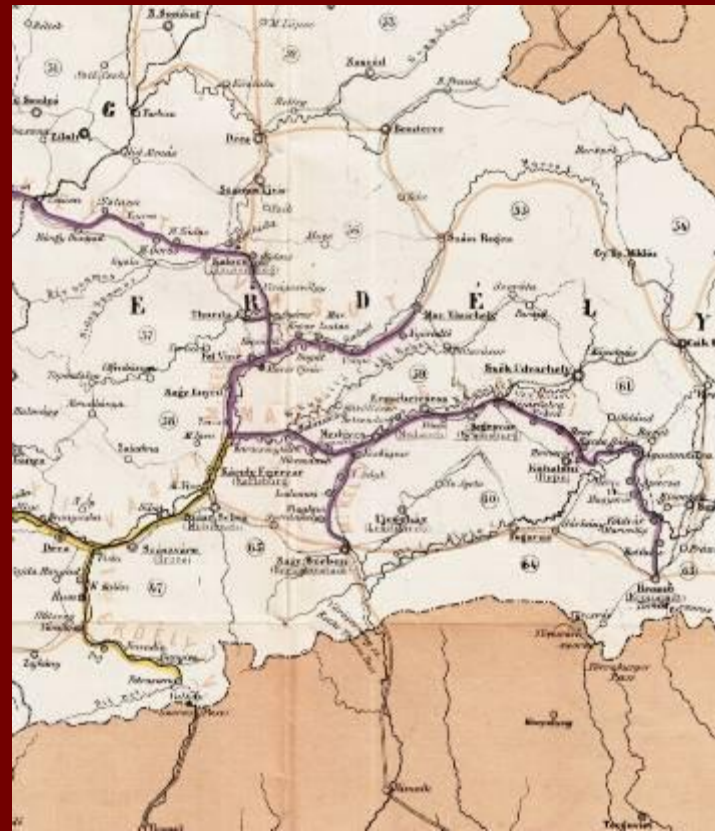

1:50 000 méter méretű térképből készült. A város és környékének nevezetesei a város és környékének nevezetesei. Az 1881. évi év végi kataszteri felmérés adatai és a leghíresebb helyek a város és környékének nevezetesei.

Törzsgyűjtemény: 1850–1920 (2)

- Magyarország, tematikus térképek: hidrológiai, közlekedési, demográfiai, geológiai térképek

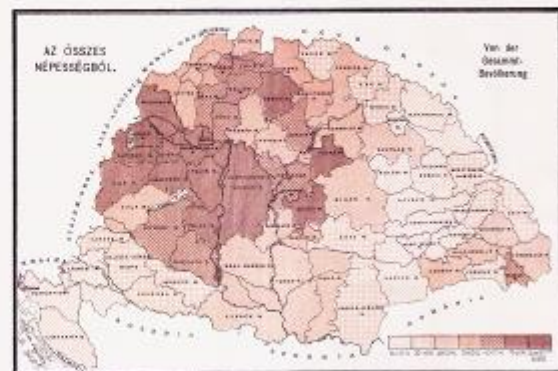
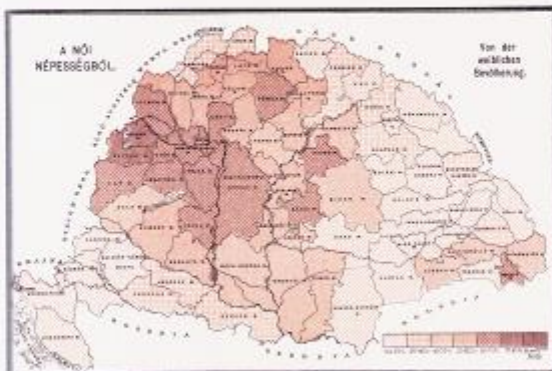
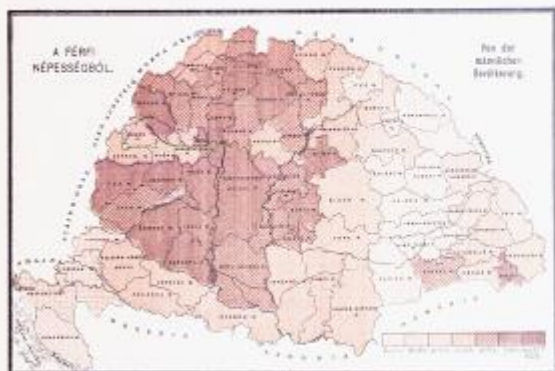

A 6 ÉVEN FELÜLI NÉPESSÉG
MIVELTSÉGI FOKA.

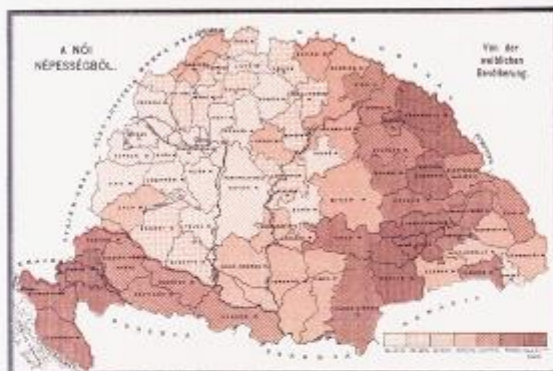
BILDUNGSGRAD
DER ÜBER 6 JAHRE ALTEN BEVÖLKERUNG.

Írni-olvasni tud:

Es können lesen und schreiben:

Sem írni, sem olvasni nem tud: Es können weder lesen noch schreiben:

FIGYELJÉNK! A KÖZSÉGI ÉS A NEMZETI STATISZTIKAI HIVATAL TULAJDONA

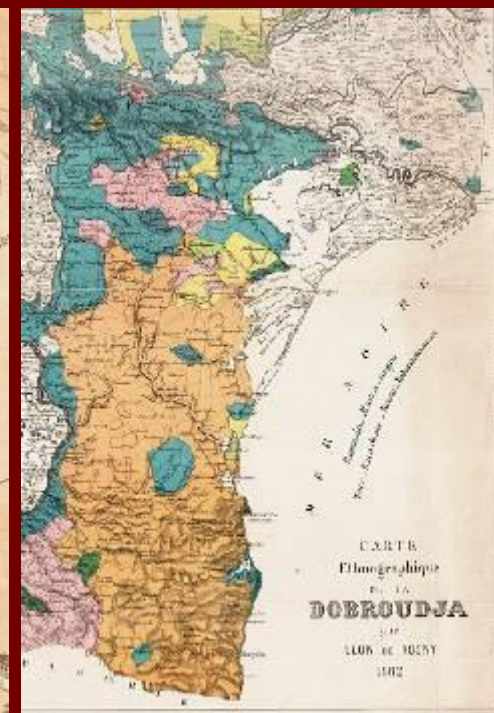
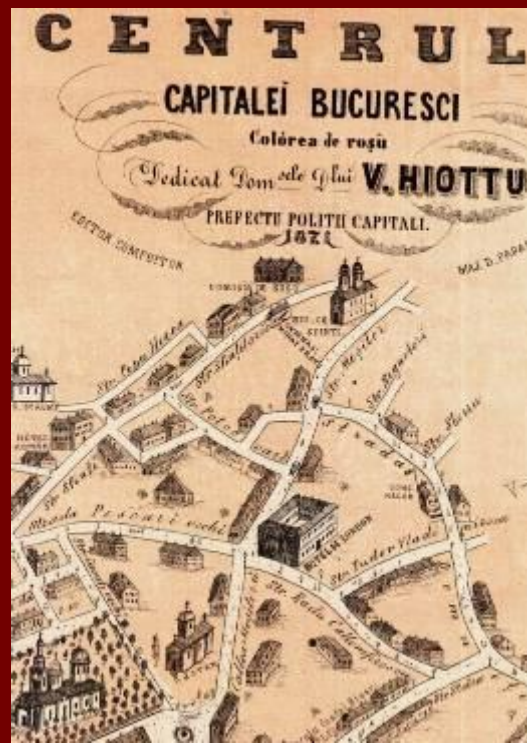
FERENCZ JÓSEF
TUDOMÁNY EGYETEM
FÖLDRAJZ INTÉZETÉ

T. 908.

©. 4012.

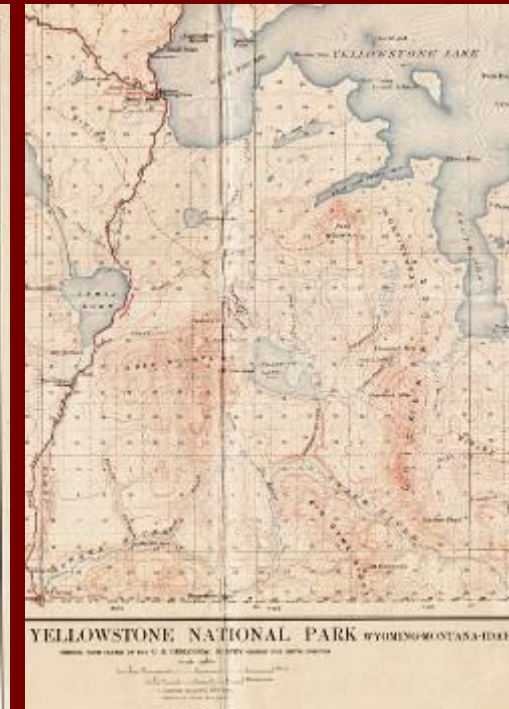
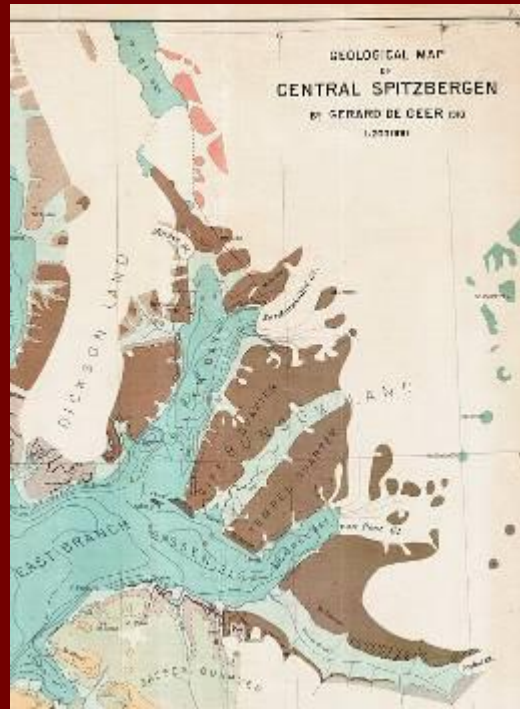
Törzsgyűjtemény: 1850–1920 (3)

- Románia térképek: topográfiai, ország-, megye-, város-, hidrológiai, geológiai térképek

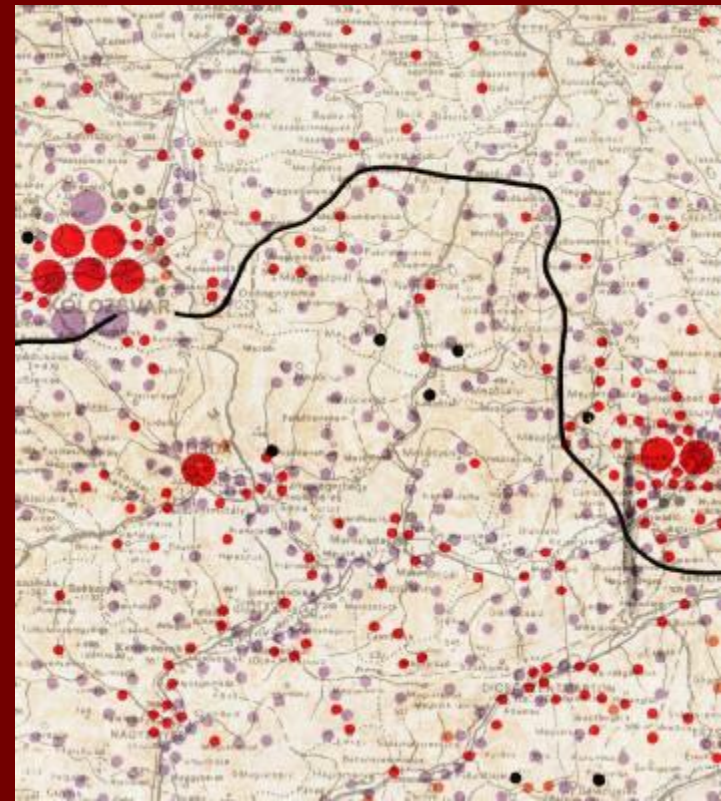
Törzsgyűjtemény: 1850–1920 (4)

- Egyéb térképek: főleg Közép-, és Délkelet-Európa, Európa, más kontinens, világtérképek
- Kiemelt számban Cholnoky külföldi útjainak helyszínei (Amerikai Egyesült Államok!)

Törzsgyűjtemény: 1920 utáni

- 150 tétel
- Románia: topográfiai, megye-, város-, geológiai, etnikai térkép

Törzsgyűjteményben topográfiai szelvények

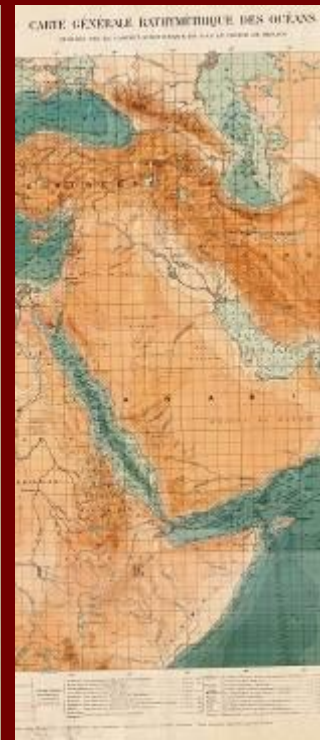
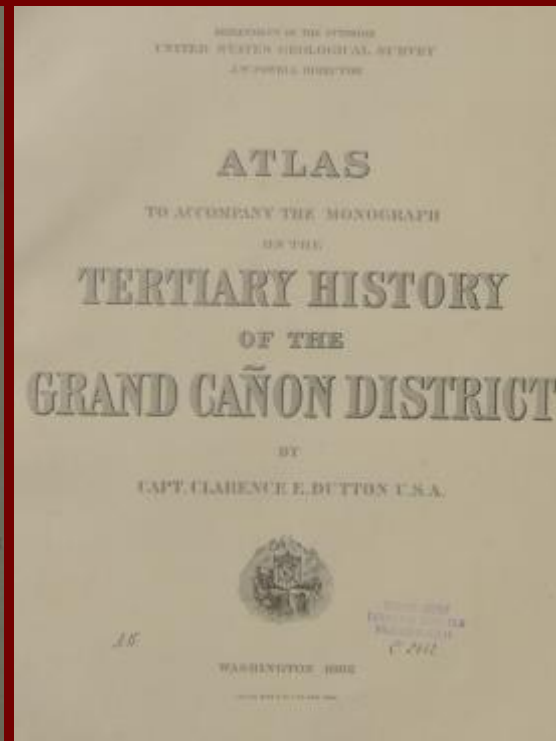
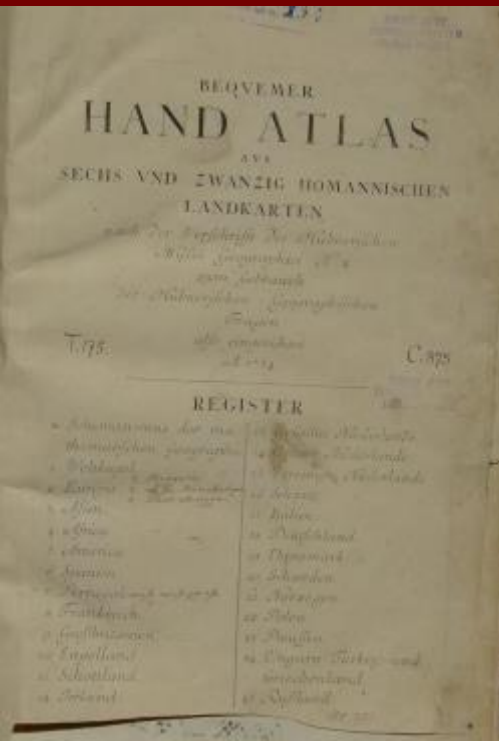
- 800 tétel
- II. felmérés (1: 144 000, 1: 576 000)
- III. felmérés (1: 300 000), világháború idején Romániáról készült szelvények, tanulótérképek stb.

Atlaszok, albumok, könyvek gyűjteménye

- 130 atlasz, 30 album, 10 könyv
- Legrégebbi 1754-es (Homann), részletes tematikus atlaszok AÉÁ-ról stb.

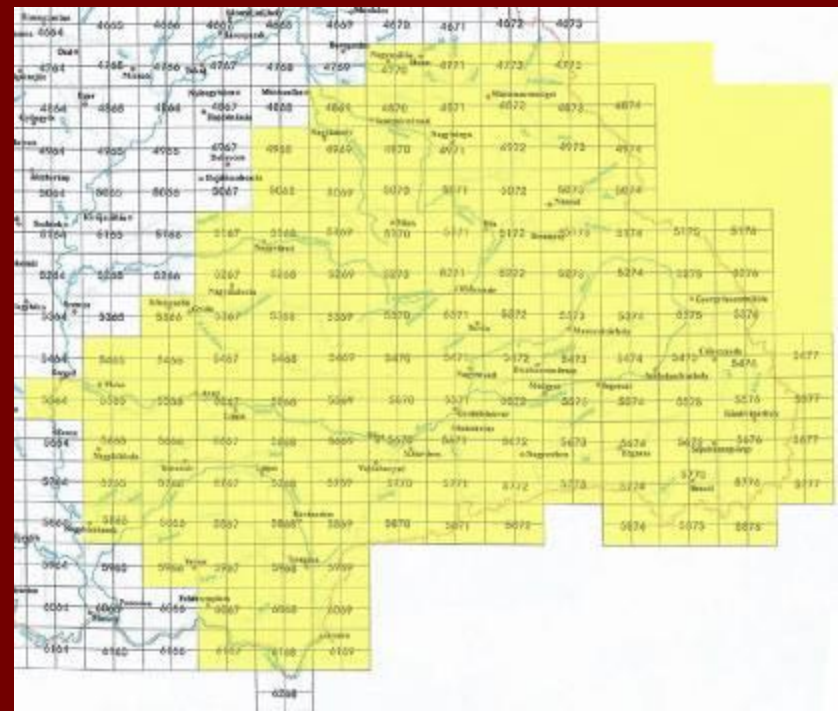
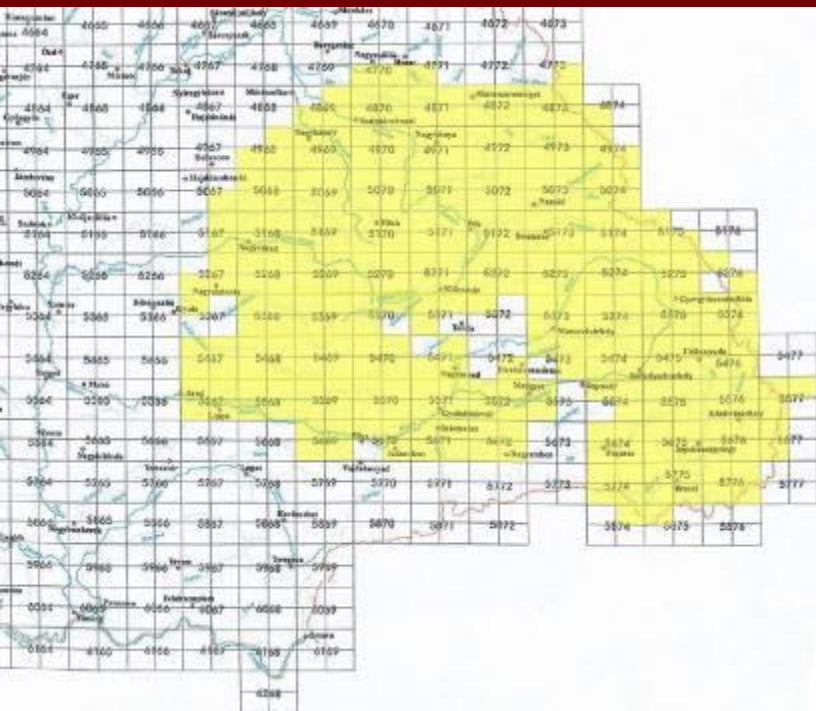
REGNI
HUNGARIE
 Tabula Geographica
 MDCCLXXIII SC. R. Imperatoris
 Leopoldi VI. Imperatoris
 auctoritate
 J. B. Homann delin.
 J. Neumann sculp.

Tabula Geographica
 Regni Hungarici
 auctoritate
 J. B. Homann delin.
 J. Neumann sculp.

MILITARIA
 TABULA

Topográfiai szelvények gyűjteménye (1)

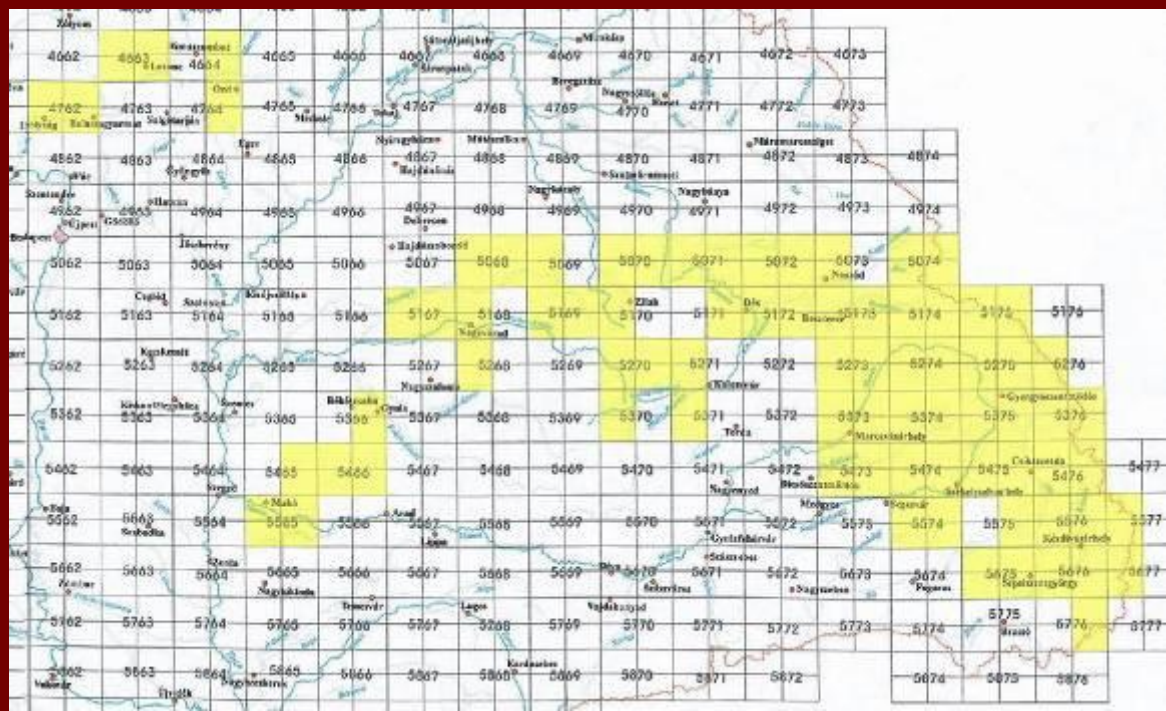
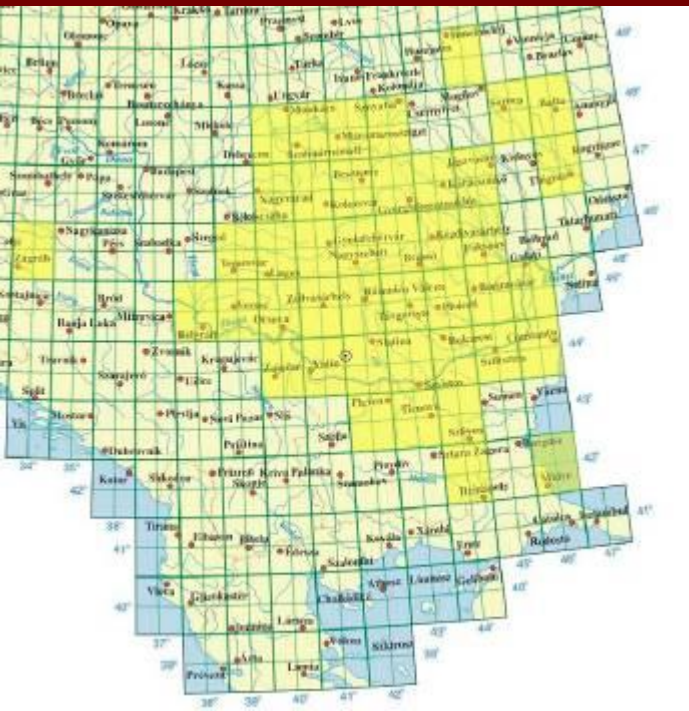
- III. osztrák felmérés 1: 25 000 (300 szelvény, **890** példány)
- III. osztrák felmérés 1: 75 000 (140 szelvény, **860** példány); geológiai színezéssel (**15** db.)

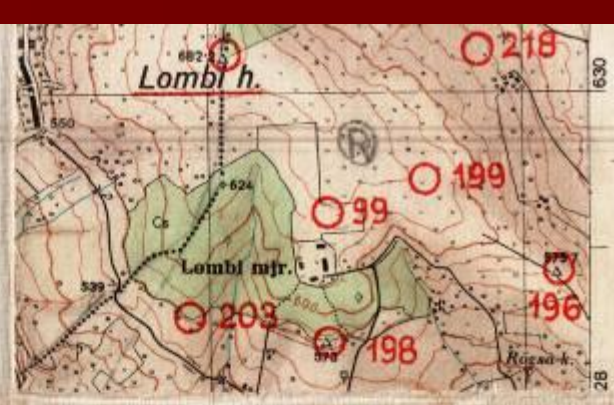

Topográfiai szelvények gyűjteménye (2)

- III. osztrák felmérés 1: 200 000 (40 szelvény, 80 példány)
- Második világháború alatt készült magyar szelvények 1: 50 000 (80 szelvény, 180 példány)

Honlap, e-mail

- hagyatek.cholnoky.ro/terkeptar
- bezombor@yahoo.com
- 670 lap digitalizálva, részletes tanulmányok, szakkollégiumi információk

Törzsgyűjtemény, 43. mappa: 1850–1920 közötti, Magyarország, várostérképek

- Budapest várostérképek (belső területe 1885-ben; Kogutowicz térképe 1903-ból).
- Kolozsvár várostérképek (Mach 1894, Gibbon-Silai 1900 és Posner 1902)
- Temesvár várostérképek: Temesvár, Temesvár és külterülete (1910); Temesvár és környéke 4 lapon (1870 körül).
- Egyéb várostérképek: Nagyvárad (1890); Szováta (1911 körüli)

Irodalom

- Romániai térképtárak: honlapjaik
- Cholnoky Térképtár: lásd honlap